

TALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 15/2002 vp

Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 2001

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 24 päivänä huhtikuuta 2002 lähettänyt talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi eduskunnan pankkivaltuuston kertomuksen 2001 (K 4/2002 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- pankkivaltuuston puheenjohtaja, kansanedustaja Ilkka Kanerva
- pääjohtaja Matti Vanhala, Suomen Pankki.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Pankkivaltuuston kertomuksessa käsitellään laajasti talouden kehitystä ja rahapolitiikkaa, rahoitusmarkkinoita, maksujärjestelmiä sekä maksuvälinehuoltoa ja käteisrahan vaihtoa. Lisäksi kertomuksessa käsitellään muita pankkivaltuuston ja Suomen Pankin toimialaan kuuluvia asioita ja esitellään pankin tilinpäätös. Kertomus heijastaa pankkivaltuuston näkemyksiä käsitellyistä asioista.

Suomen Pankista annetun lain mukaan Suomen Pankin hallintoa ja toimintaa valvovana toimielimenä pankkivaltuuston tehtävänä on antaa eduskunnalle vuosittain kertomus pankin toiminnasta ja hallinnosta sekä pankkivaltuuston käsittelemistä tärkeimmistä asioista. Pankkivaltuuston kertomusta käsitellessään talousvaliokunnalla on vuosittain käytettävissään myös Suomen Pankin vuosikertomus. Kertomukset ovat monelta osin päällekkäisiä. Talousvaliokunta esittääkin harkittavaksi, olisiko pankkivaltuuston kertomusta aiheellista kehittää siihen suuntaan, että siinä käsiteltäisiin pankin toimintaa ja hallintoa enemmän valvojan näkökulmasta. Talousvaliokunta toteaa, että eri osapuolien

välinen yhteistyö Suomen Pankkia koskevista asioista on ollut ongelmatonta ja sujuvaa.

Pankkivaltuuston kertomuksessa käsitellään johtokunnan koostumusta ja johtokunnan jäsenten nimitysmenettelyä (s. 53).

Voimassa olevan lain mukaan Suomen Pankin johtokuntaan kuuluu puheenjohtaja ja enintään viisi muuta jäsentä, jotka tasavallan presidentti nimittää määräajaksi virkoja haettavaksi julistamatta. Oikeuskanslerin kannan mukaan viran avoinna olemisesta on kuitenkin ennen viran täyttämistä ilmoitettava. Tasavallan presidentti voi erottaa johtokunnan jäsenen, jos tämä ei täytä niitä vaatimuksia, joita tehtävät edellyttävät, tai jos tämä on syylistynyt vakavaan rikkomukseen.

Uuden perustuslain tavoitteena on vahvistaa hallitusjärjestelmän parlamentaarisia piirteitä. Tähän liittyy pyrkimys eduskunnan aseman korostamiseen ylämpänä valtioelimenä sekä eduskunnan luottamuksen varassa toimivan valtioneuvoston aseman vahvistaminen. Tasavallan presidentin nimitysvaltaa koskeva sääntely rajattiin perustuslaissa vain korkeimpiin valtionhallinnon virkoihin sekä virkoihin, joihin nimit-

täminen on perusteltua antaa presidentin tehtäväksi hänen valtiosääntöisen asemansa tai muun erityisen syyn vuoksi. Yleistoimivalta nimitysasioissa kuuluu valtioneuvostolle.

Perustuslain mukaan Suomen Pankki toimii eduskunnan takuulla ja hoidossa. Eduskunnan valitsemat pankkivaltuutetut valvovat Suomen Pankin toimintaa. Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan ottanut kantaa, miten perustuslain vaatimus eduskunnan takuulla ja hoidossa toteutuu ja miten sitä voitaisiin tehostaa (PeVL 5/1997 vp ja PeVL 7/1998 vp). Perustuslakivaliokunta totesi muun muassa, että perustuslain vaatimusta Suomen Pankin toimimisesta eduskunnan hoidossa tukisi, jos eduskunnan valitsema pankkivaltuusto nimittäisi pankin johtokunnan jäsenet.

Perustuslain mukaan tasavallan presidentti on sidottu valtioneuvoston ratkaisuehdotukseen vain hallituksen esityksen antamisessa ja peruuttamisessa. Jos muissa asioissa, muun muassa nimityksissä, presidentti ei päättä asiasta valtioneuvoston ratkaisuehdotuksen mukaisesti, asia palautuu valtioneuvoston valmisteltavaksi.

Viimeisimmät Suomen Pankin johtokunnan jäsenten nimitykset ovat tapahtuneet jäsenten lukumäärän ja esitettyjen henkilöiden osalta pankkivaltuuston esityksestä poiketen. Valtioneuvosto on muuttanut esitystään presidentin jätettyä sen hyväksymättä, vaikka valtioneuvosto on katsonut, että sen tulee käyttää pidättyvästi mahdollisuutta puuttua pankkivaltuuston esitykseen. Perustuslaki ei edellytä, että tasavallan presidentti nimittää Suomen Pankin johtokunnan jäsenet. Se, että Suomen Pankki toimii eduskunnan takuulla ja hoidossa, ei ole toteutunut nimitysmenettelyjen yhteydessä parhaalla mahdollisella tavalla.

Suomen Pankin tilintarkastajat ovat kiinnittäneet huomiota Suomen Pankin johtokunnan päätösvaltaisuuden turvaamiseen. Lain mukaan johtokunta on päätösvaltainen, kun läsnä on vähintään kolme jäsentä. Tilintarkastajien kannanoton aikaan johtokunnassa oli juuri tuo määrä jäseniä. Tilintarkastajat totesivat, että päätösvaltaisuuden turvaaminen aiheutti silloisessa tilanteessa käytännöllisiä vaikeuksia jäsenten es-

teiden takia. Sijaisjärjestelyt ovat ongelmallisia myös vastuunjaon kannalta.

Talousvaliokunta katsoo, että pankkivaltuustolla tulee olla toimivalta sitovasti päättää Suomen Pankin johtokunnan jäsenten lukumäärästä siten, että johtokunnan päätösvaltaisuus on turvattu. Johtokunnan jäsenten nimittämismenettelyä tulee selkiyttää ja siinä tulee ottaa huomioon perustuslain henki, joka korostaa eduskunnan päätösvaltan lisäämistä. Lisäksi tulee ottaa huomioon Suomen Pankin aseman riippumattomuus rahapoliittisena viranomaisena ja se, että on varmistettava johtokunnan jäsenten riittävä asiantuntemus (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Suomen Pankin yhteydessä toimivan rahoitustarkastuksen johtaja nimitetään samassa järjestyksessä kuin Suomen Pankin johtokunnan jäsenet. Jos päädytään esittämään pankin johtokunnan jäsenten nimitysmenettelyn muuttamista, samassa yhteydessä on syytä harkita myös rahoitustarkastuksen johtajan nimittämisprosessin muuttamista vastaavasti.

Päätösehdotus

Talousvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että tämä mietintö lähetetään tiedoksi valtioneuvostolle ja eduskunnan pankkivaltuustolle ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen Suomen Pankista annetun lain muuttamisesta siten, että pankkivaltuusto päättää sitovasti Suomen Pankin johtokunnan jäsenten määrästä laissa säädetyn enimmäismäärän puitteissa. Edelleen eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää Suomen Pankin johtokunnan puheenjohtajan ja muiden johtokunnan jäsenten nimittämismenettelyn uudistamisen. Eduskunta myös edellyttää, että hallitus val-

*mistelee esityksensä siten, että edellä
mainittu lainmuutos voidaan saattaa
voimaan vuoden 2002 aikana.*

Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Leena Luhtanen /sd	Mika Lintilä /kesk
vpj.	Mari Kiviniemi /kesk	Olli Nepponen /kok
jäs.	Satu Hassi /vihr	Jussi Ranta /sd
	Klaus Hellberg /sd	Antti Rantakangas /kesk
	Susanna Huovinen /sd	Ola Rosendahl /r
	Mikko Immonen /vas	Mauri Salo /kesk
	Reijo Kallio /sd (osittain)	Juhani Sjöblom /kok
	Marja-Leena Kemppainen /kd (osittain)	vjäs. Jyri Häkämies /kok (osittain)
	Kalervo Kummola /kok	Jari Leppä /kesk (osittain)
	Pekka Kuosmanen /kok	Veijo Puhjo /vas (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eelis Roikonen.

VASTALAUSE

Perustelut

Hyväksyn valiokunnan enemmistön lausumaehdotuksen muilta osin, mutta en sen viimeistä lausetta, jossa asetetaan aikaraja hallituksen esityksen valmistelulle.

Suomen Pankin johtokunnan jäsenten nimitämismenettelyn uudistaminen on yhteiskunnallisesti merkittävä asia, ja se tulee valmistella huolellisesti. Yhteiskunnan instituutioiden rakenteita tulee muuttaa vain huolellisen harkinnan jälkeen, kun eri vaihtoehtoja on perusteellisesti punnittu. Vastuulliseen lainvalmisteluun kuuluu muun muassa lausuntojen pyytäminen eri asiantuntijatahojen ja yhteiskunnan intressiryhmien edustajilta. Osana yhteiskunnallista harkintaa on myös julkinen keskustelu. Tavoitteena tulee olla, että muutetut päätöksentekorakenteet toimivat pitkään, useiden vuosikymmenien ajan.

Tässä nimenomaisessa asiassa yksi huolellista harkintaa vaativa asia on se, miten varmistetaan Suomen Pankin johtokunnan jäsenten riittävä asiantuntemus.

Katson, että valiokunnan enemmistön asettama aikaraja hallituksen esityksen valmistelulle ei ole riittävä eikä mahdollista nimitysmenettelyn uudistamisen riittävän huolellista harkintaa eikä eri vaihtoehtojen punnintaa eikä myöskään tarpeellista yhteiskunnallista keskustelua tästä kysymyksestä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan, että

eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen Suomen Pankista annetun lain muuttamisesta siten, että pankkivaltuusto päättää sitovasti Suomen Pankin johtokunnan jäsenten määrästä laissa säädetyn enimmäismäärän puitteissa. Edelleen eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää Suomen Pankin johtokunnan puheenjohtajan ja muiden johtokunnan jäsenten nimitämismenettelyn uudistamisen.

Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 2002

Satu Hassi /vihr